

KELOĞLAN'DAN KÖSE DEĞİRMENCİYE: KÂMİL ERKEKLİĞİN İNŞASI

FROM KELOĞLAN TO BEARDLESS MILLER: THE DEVELOPMENT OF MATURE MASCULINITY

Seda DEMİRALP*

ÖZ: Bu çalışma Jungiyen bir yaklaşımla Keloğlan masallarının kamil erkeklığın inşası hakkında bize neler söylediğini inceleyecektir. Makalede “Keloğlan ve Dev Anası” ve “Keloğlan ve Köse Değirmenci” masalları Jungiyen metotla analiz edilecektir. Bu masallar bir tekamülü ya da Jungiyen tabirle bir bireyleşme sürecini betimlemektedir. Bir arada incelendiğinde masallar Keloğlan tarafından temsil edilen eril egonun bastırılmış psişik içeriği bilince getirmek ve entegre etmek suretiyle nasıl geliştiğini ve güçlendiğini aşamalarıyla ortaya koymaktadır. Jungiyen perspektife göre masallar boyunca karşılaştığımız karakterlerin tümü tek bir psişenin parçalarını oluştururlar ve bu parçaların bireyleşme sürecindeki değişimlerini temsil ederler. Bu süreç sonunda ortaya çıkan ve aslında eril egonun gelişmiş halini temsil eden “oyunbaz” arketipi, ilk bakışta olumsuz gibi görünse de işin aslı öyle değildir. “Köse değirmenci” karakteriyle en tipik formda karşımıza çıkan oyunbaz arketipi aslında espirili, spontan, pratik ve demokrat bir kişiliktir. Oyunlarının ve dalaverelerinin ardında farklı, fakat kendi içinde tutarlı bir ahlaki duruş vardır. Bu haliyle “oyunbaz” arketipi geleneksel, korkusuz, kahraman ve savaşçı erkek tipinden farklı bir erkeklik sembolüdür, fakat pek çok açıdan ondan daha üstündür. Masalın sonunda Keloğlan da başta bir düşman gibi gördüğü, kaçmaya çalıştığı ama kaçamadığı, bir türlü baş edemediği oyunbaz köse değirmenciyle dost olur. Artık tekamül tamamlanmıştır. Bu şekilde Keloğlan bize alternatif, mütevazı ama güçlü bir erkeklik modeli sunar. Aynı zamanda, Anadolu topraklarında “üst” kültürde ataerkil bir anlayış hüküm sürse de, “alt” kültürlerde ataerkil olmayan bir erillığın yüzyıllar öncesinden beri var olduğunu göstermek suretiyle bize daha açık ve daha esnek bir Anadolu kültürünün de pencerelerini aralar.

Anahtar Kelimeler: Keloğlan, oyunbaz, Jung, erkeklik, bireyleşme.

ABSTRACT: Embracing a Jungian approach, this article explores the Keloğlan stories' concealed content about an alternative, mature masculinity. The two stories interpreted in this article consider the male ego's journey of individuation by engaging repressed psychic content. This allows the emergence of the mature masculine in the form of the trickster archetype, represented by the “Beardless Miller.” In the beginning the trickster may not appear as a positive figure but as we know him better we develop a different opinion. The trickster is humorous, spontaneous, pluralist, and practical rather than fearless, heroic, rigid or traditional. Beardless Miller enters Keloğlan's life as an antagonistic character but eventually we see a bond developing between the two. In the end Keloğlan starts resembling the Beardless Miller. This is when his transformation becomes complete. As such, Keloğlan stories present an alternative, humble, but powerful, masculinity. Further, Keloğlan also shows that, despite the patriarchal “ruling

* Doç. Dr.-Işık Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü. /İstanbul- seda.demiralp@isikun.edu.tr (Orcid: 0000-0003-1534-8029)

culture” in Anatolia, a non-patriarchal form of masculinity has been present in the more “residual cultures” of the region for aeons.

Keywords: Keloğlan, trickster, Jung, masculinity, individuation.

Giriş

Keloğlan masalları deyince ilk aklımıza gelen nedir? Keloğlan, kel, sersem, tembel ve komik bir oğlandır ve yaşlı, yoksul annesiyle yaşayıp gitmektedir. Toplumsal hiyerarşinin en alt basamaklarında bir pozisyonudur onunki. Eril değerlerin hüküm sürdüğü bir toplumda babasız- ve parasız-bir ocak, saçsız bir baş ve yaşlı bir anayla doğrusu pek itibar görmez çevresinden. Derken beklenmedik olaylar olur, Keloğlan'ın başına türlü maceralar gelir. Keloğlan bu maceralarda bizi hem meraklandırır, hem güldürür. Neyse ki mutlu sonludur Keloğlan masalları. Şans Keloğlan'ın yüzüne bir gün mutlaka güler ve Keloğlan türlü numaralar ve kurnazlıklarla, kocaman devleri yener, boyundan büyük tehlikeleri atlatır ve sonunda o güne değin sahip olamadığı ne varsa erişir. Para, statü, güzel bir ev, şenlikli bir düğün, sevecen bir gelin gibi. 7'den 70'e herkesi eğlendiren, güldüren komik masallardır bunlar.

Oysa Keloğlan masalları daha derin incelendiğinde mizahın ötesinde bazı mesajlar içerdikleri görülmektedir. Bu çalışma, Keloğlan masallarını Jungiyen bir metotla analiz ederek, masalların içinde gizli bulunan ataerkil erkeklik eleştirisini ortaya koyacaktır. Bu eleştirel metotla baktığımızda görürüz ki, Keloğlan, ataerkil, kapitalist değerlerle dalga geçen ve bunların yücelttiği erkeklik modeline karşı çıkan bir karakterdir. Bu anlamda Keloğlan alternatif bir erkeklik modeli sunar bize. Daha mütevazı, fakat oldukça güçlü bir erkeklik modeli, yahut maskulinitedir bu. Keloğlan korkusuz bir kahraman değildir. At binmeyi silah kullanmayı bilmez. Savaşçı, güçlü, ya da heybetli değildir. Bir padişah babası yoktur. Hatta, başında saçı bile yoktur. Böyleyken başına örülen çoraplardan sıyrılmayı, düştüğü tuzaklardan çıkmayı, onu kandırmaya çalışanları oyuna getirmeyi, onu öldürmeye çalışanlardan canını kurtarmayı başarır. Alçakgönüllü fakat kıvrak bir aklın gücüdür onunki. Ataerkil toplumun yücelttiği katı mantık ve ahlaki değerler Keloğlan'ı kısıtlamaz. Onun kendine özgün bir ahlaki ve adalet anlayışı, esnek bir akıl yürütme becerisi vardır. Kahramanlık olsun diye öldürmez ama kötülükle karşılaştığında öldürmekten de çekinmez. Durduk yere yalan söylemez ama onu dolandırmaya incitmeye çalışanları kazdıkları kuyuya düşürmekten de geri durmaz. Bu anlamda kendini korumayı, çıkarlarını gözetmeyi bilen ama kahramanlıkta da gözü olmayan, kamil bir erkeklik modelidir bu.

Keloğlan bu kamil erkeklığe birdenbire erişmez. Bu makalede kullanılacak Jungiyen metoda göre, bu tekamül veya bireyleşme sürecinin birkaç aşaması vardır. Jung'a göre, temel olarak, bireyleşme psişenin kişisel ya da toplumsal süreçler sonucu bilinçdışına ittiği eril ve dişil parçalarını

bilince taşınması, bunları kendine faydalı hale getirip (süblimasyon) kendi lehine kullanabilmeye yani psişenin tüm güçlerinden faydalanabilmeye başlaması ile gerçekleşecektir (Jung, 1980: 275).

Yani, Keloğlan'ın bir yandan karanlık yanıyla veya içindeki eril şeytanlarla yüzleşmesi ve sonunda onları ehlileştirip kendi "askerlerine" dönüştürmesi, bir yandan da içindeki yaratıcı, esnek, dişil öğeleri ve değerleri sahiplenip bilincine taşınması gerekecektir. Bastırılmış bu eril ve dişil güçlerini bilincine taşıdııkça kemale erecek, güçlenecektir. Dişil tarafından yaratıcı düşünceyi, entelektüel esnekliği ve öz sevgiyi, eril tarafından ise dışı açılmayı, cesareti ve mücadeleyi alacaktır.

Jung, Masallar ve Çalışmanın Planı

Jung'a göre masallar bilinçdışımıza giden yolun kapısını aralar. Rüyalar nasıl kişisel bilinçdışını yansıtıyorsa, masallar da kolektif bilinçdışını yansıtmaktadır (1980: 217). Öte yandan, masallar da tıpkı rüyalar gibi sembollerle işlerler ve içerdikleri bilgiyi bize ancak bir tercüme yahut yorum sonucu teslim ederler (Jung, 1980: 230). Bu sebeple doğru yorumlandığı takdirde, masalların bilinçdışındaki psişik bilgiye erişmeye, onları bilince katmaya ve böylece bireyleşmeye katkısı olacaktır. Yani masalların terapatik bir fonksiyonu vardır (Jung, 1980: 217). Bizden önceki jenerasyonların deneyimlerinden gelen bilgeliği nesilden nesile aktaran bir kaynaktır masallar. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Keloğlan masallarıyla aktarılan kadim Anadolu bilgeliğinden faydalanmak ve bu masalların psikanalitik mesajlarına erişmektir. Jungiyen bir yaklaşımla, masalların günümüzde hala baskın olan ataerkil ve kapitalist erkeklik modellerine yönelttiği eleştiriyi ortaya koyacak ve bu eleştirinin temel aktörü olan Keloğlan'ı bir alternatif, kamil erkek modeli olarak ele alacaktır.

Jungiyen masal yorumlarında masal boyu karşılaşılan tüm karakterler tek bir psişenin bireyleşme sürecindeki parçaları ve aşamaları olarak ele alınır (Jung, 1980: 239). Bu parçaların farkedilerek bilince taşınması ve psişenin bilinçli öznesi olan "ego"ya entegre edilmeleriyle erginlenme gerçekleşecektir (Jung, 1980; s.40). Buna göre, bu çalışmada ana kahraman yani Keloğlan ego'yu temsil ederken, kadın karakterler ve hayvanlar örneğin Keloğlan'ın annesi, dev anası ve Keloğlan'ın yardımına koşan kirpi, kurbağa gibi hayvanlar "anima", yani, erkek psişedeki bilinçdışı dişil öğeler olarak ele alınacak, erkek devler, dolandırıcı kurnaz köseler gibi erkek karakterler de, psişe tarafından olumsuz addedilen özellikleri sebebiyle bastırılmış olan eril öğeler, yani "gölge" sembolleri olarak yorumlanacaktır.

Ele alınacak iki masal, *Keloğlan ve Dev Anası* ile *Keloğlan ile Köse Değirmenci* bir bütünlük içinde yorumlanacak ve Keloğlan'ın baştaki saf oğlandan ikinci masalın sonundaki açık göz ve servet sahibi karaktere evrilmesi incelenecektir. Buna göre, Keloğlan masallarında sıkça işlenen anne ve köse tipleri, Keloğlan'ı iki kritik yönde geliştirecek semboller olarak

ele alınacaktır (Ölçer Özünel, 2005: 50-51). Bu çerçevede ilk masal egonun animayla yani içindeki dişile hesaplaşması, olumsuz dişil etkilerden kurtulurken olumlu dişil güçlerinden de faydalanabilmesinin yolunu çizer.

İkinci masal ise egonun bastırılmış, gölgeye itilmiş eril özelliklerle yüzleşmesini ele alır. Bunlar şiddet, öfke oyunbazlık gibi olumsuz addedilen bazı öğeler veya cesaret ve mücadele gibi egonun –çeşitli sebeplerle-kendinde olmadığına ya da olamayacağına kanaat getirerek bilinç dışına ittiği öğeler olabilmektedir. Oysa şiddet de, öfke de bazen bireyin işine yarayacak öğeler olabilir bu sebeple tümüyle bastırılmaları doğru değildir. Nitekim yıkılması gereken tabular, kırılması gereken zincirler için bir miktar öfke de şiddet de gerekli olabilir.

Öte yandan cesaret ve mücadele gibi olumlu eril değerlerin bastırılması da nadir değildir. Ataerkil toplum bu değerleri toplumsal hiyerarşide aşağı pozisyonlarda addettiği bireylere çok görebilir. Birey de ona empoze edilen bu zayıflık halini içselleştirebilir. Oysa en zayıf yahut pasif zannedilen bireyde bile bilincin derinliklerinde cesaret de isyan da mücadelecilik de mevcut olabilir ve bilince taşınmak suretiyle bireye destek vermeye başlayabilir.

İkinci masalda karşımıza çıkan “Köse Değirmenci” karakteri bu makalede söz edilen “kamil erkeklik” modelinin arketipi olarak ele alınacaktır. Nitekim Keloğlan da bu masalın sonunda ona benzeyecek, onu hem alt edecek hem onunla dost olacaktır. Yani onun ilk bakışta olumsuz gibi gözükken –kurnazlık, oyunbazlık, kural tanımazlık gibi-bazı özelliklerini ele geçirecek, bunları süblime ederek kendine katacak ve bu yeni “silahlarıyla” güçlenerek yoluna devam edecektir.

Aşağıda önce bu çalışmada kullanılacak olan Jungiye metot kısaca tanıtılacak, daha sonra bu metot kullanılarak temsili seçilmiş iki Keloğlan masalı yorumlanacaktır. Sonuç bölümünde Jungiye Keloğlan yorumlarının “kamil erkeklik” konusunda bize verdiği mesajlar değerlendirilecektir.

Jungiye Kuramda Psişe

Psikanalitik kurama göre psişenin aydınlık ve karanlık, yahut bilinçli ve bilinçdışı kompartmanları vardır. Buna göre, bilinçli benliğin merkezi olan ego çeşitli kişisel veya toplumsal sebepler sonucu kendine yakıştırmadığı ve bastırıldığı öğeleri kendinden uzağa iter. Ne var ki bastırılan öğeler yok olmaz, bilinçdışında üstelik daha da coşkun biçimde varlıklarını sürdürür ve çoğu zaman buradan egoyu –ona fark ettirmeden-yönetirler (Freud, 2022: 264-265).

Jung’un bilinçdışı tahayüllünde iki alan öne çıkar: gölge ve anima/animus (Jung, 1980: 25, 30, 124, 177). Gölge, bireyin bastırarak bilinçdışına ittiği kendi cinsiyetince temsil edilen bazı öğeleri içerir. Örneğin burjuva ahlakıyla yetiştirilmiş bir erkeğin kaba sabalığı, şiddeti bastırışı veya ataerkil bir toplumda bir kadının cinsel serbestiyete dair arzuları

“gölge”ye ittiği söylenebilir. Anima ve animus ise egonun karşıt cinse ait olarak gördüğü ve bu sebeple bastırıldığı psişik öğeleri tanımlar. Buna göre, erkeklerdeki bastırılmış dişil öğeler (duygusallık, empati, esneklik gibi) animayı, kadındaki bastırılmış eril öğeler (kararlılık, cesaret gibi) animusu oluşturmaktadır.

Jung’a göre, kişisel deneyimler kadar kültürel miras da bilinçdışımıza şekil vermektedir (Jung, 1980: 217). Jenerasyonlar boyu tekrar eden deneyimler ve gelenekler kendi deneyimlerimiz, algılarımız veya inançlarımızımız gibi psişemize yerleşir. Jung psişenin bu öğeleri taşıyan alanına kollektif bilinçdışı der (Jung, 1980: 42). Kollektif bilinçdışındaki imgeler arketip denilen duygu yüklü sembollerle varlıklarını sürdürürler (Jung, 2001: 17). Yaşlı cadı, büyücü, bilge kral, prenses gibi karakterler veya düğün, ölüm, cenaze, eve dönüş gibi olgular bu arketiplere örnek gösterilebilir.

Psikanalitik yaklaşıma göre ise (kişisel yahut kollektif) bilinçdışı öğelerin bilince entegre edilmesi erginlenme için kritiktir (Freud, 2022: 34-335; Jung, 1980: 40, 271, 366). Psişe ancak çeşitli kişisel yahut toplumsal baskılar sonucu bilinçdışına itelediği öğeleri bilince taşıdıka olgunlaşacaktır. Bilinçdışını bilince taşımanın bireye iki temel faydası vardır. Birincisi, yüzleşilmek istenmediği için bilinçdışına itilen ne varsa, bastırıldıka çöşup kabarcak, bu durumda ego farkında olmaksızın bu güçlü bilinçdışı duygular tarafından yönetilmeye başlayacaktır. Bu bir sorundur çünkü bilmediği güçlerce yönetilen bir ego kontrolsüz kalacaktır. Bilinçdışının etkisinden ise ancak buradaki öğeleri fark ettikçe kurtulacaktır. Dokunulan bir sabun köpüğünün patlayıp sönmesi gibi, fark edilen duygu sönecek, etkisini yitirecektir.

İkincisi, her ne sebepten ötelenmiş ve bastırılmış olursa olsun, tüm psişik öğeler, doğru yönetilirse egoya destek olacaklardır. Bir erkeğin dişil öğelerini bastırması kendisinin ve başkalarının duygularını anlamasına mani olacak, yaratıcı yönünü baskılayarak katı bir mantıksal çerçeveye hapsedebilecektir. Bir kadının eril öğelerini tümüyle bastırması onu karar alamaz, eyleme geçemez bir hale sokacaktır. Aşırı bastırılan öfke bireyin tehdit edici durumlarla ve kişilerle mücadele etme gücünü de zayıflatacak, bireyin zulme veya haksızlığa vereceği haklı isyana engel olacaktır.

Bu sebeple bireyin erginlenmesi, bilinçdışını keşfederek ve burada bastırılarak çöşup büyümüş ve atıl kalmış öğeleri sağlıklı formlarına dönüştürerek bilince katmasıyla olacaktır. Ne var ki bilinçdışına erişmek ego için zordur. Bilinçdışı öğeler ancak nadiren bilince sızabilmekte (örneğin rüyalar veya dil sürçmeleriyle) veya uzun ve meşakkatli müdahalelerle bilince taşınabilmektedir (örneğin terapiyle). İşte masalların hayatımızdaki terapatik rolü bize bilinçdışının kapılarını açması ve bu zor sürece destek vermesi ile gerçekleşmektedir.

Eril Kaygılar ve Patriyarkal Erkeklik

Patriyarkal düşünce sistemi bize tipik bir erkeklik modeli sunar.¹ Bu model, kahraman, korkusuz, güçlü, mücadeleci, mantıklı ve çoğunlukla maddi kaynaklara erişimi olan bir erkek tipi çizer. Aslına bakılırsa bilişsel anlamda katı ve duygusal derinlikten biraz yoksun bir modeldir bu. Korkulara, zayıflıklara, bencilce duygulara tolerans bu modelde. Aynı şekilde, duygusallık, empati ve feminen addedilen diğer öğeler de pek yer yoktur.

Patriyarkal toplum erkekliği bu şekilde yüceltse de erkeklere pek de iyi davrandığı söylenemez. Bu kışkırtılmış erkekliğin içini doldurmak kolay değildir sıradan erkekler için. Dolduramadıklarında ise toplumsal hiyerarşide hızla aşağı itileceklerdir. Dolayısıyla bu erkekliğe sahip olmamak yahut onu kaybetmek eril psişede büyük kaygılar yaratmaktadır. Freud'a göre bu eril kaygıların kökü çocukluğa kadar gider ve psişede çok derinlerde yatar (Freud, 2010: 279-280). Dolayısıyla giderilmesi zordur ve bu yüzden de bilinçaltından egoyu etkilerler. Freud'a göre erkek çocuk erkekliğin kadınlığa üstün olduğunu ailedeki baba üstünlüğünü görmek suretiyle kısa sürede öğrenecektir. Maskulitenin sembolü olarak fallusu gören erkek çocuk bazı çocukların (kız çocuklarının) buna sahip olmadığını gördüğünde ise onları kastre olmuş erkek çocuklar sanacaktır. Bu hadım çocukların bir hataları yüzünden cezalandırılmış olmaları gerektiğini düşünecek ve bundan böyle en büyük kaygısı bir başarısızlık sonucu erkekliğini yitirmek yani hadım edilmek olacaktır. Bu sebeple, erkekliğin egemenliğine ve üstünlüğüne şahit olmak erkek çocuğa sınırsız bir konfor sunmaz. Çünkü erkeklik kaybedilebilen bir değerdir. Dolayısıyla patriyarkal toplumun oluşumunda erkek üstünlüğüne olan inanç ve erkek egemenliğini sağlama kararlılığı kadar erkekliğin yoksunluğuna dair kaygılar da belirleyicidir. Patriyarkal erkeklik modeli hem bu kışkırtılmış erkekliği hem de onun yitirmesiyle ilgili endişeleri barındırır.

Moore ve Gillette'nin de ifade ettiği gibi aslında patriyarkal erkeklik kışkırtılmış fakat olgun olmayan bir erkeklik modelidir (1992: 47). Kışkırtılmıştır çünkü içinde zayıflık addedilen hiçbir öğeye yer yoktur. Fakat aslında oldukça kırılğan ve gelişmemiş bir duygu durumuna tekabül etmektedir, çünkü kaygıya dayalı bir inşası vardır. Dıştaki "güçlü erkek" kabuğunun altında, yaralı, kaygılı, kendini saklamaya, olduğundan büyük ve güçlü göstermeye çalışan bir oğlan çocuğu yatmaktadır. Dolayısıyla aslında patriyarkal maskulinite kadınlığı yerdiği ve kadınları ezdiği gibi erkekleri de bir cendereye sokmakta ve onlar için de her zaman ödüllendirici olmamaktadır.

¹ Lerner, patriyarka'yı aile içinde erkeğin kadına ve çocuklara, toplumda erkeklerin kadınlara ve genel olarak erkeksi olanın kadınsı olana üstün kılındığı düzenin olarak tanımlar (Lerner, 1986: 238-239).

Peki başka makbul erkeklik modelleri mevcut mudur? Keloğlan masalları tam da bu soruya cevap vermekte ve başka bir erkekliğin mümkün olduğunu, üstelik bunun yüzyıllar öncesinden beri ve bugün ataerkil değerlerin beşiği gibi görülen Anadolu topraklarında var olabildiğini bize göstermektedir. Nasıl bir modeldir Keloğlan masallarında sunulan? Benzerleri başka toplumlarda, kültürlerde var mıdır? Aşağıdaki bölümdeki masallar bize bu soruları cevaplamakta yardımcı olacaktır.

Oyunbaz Keloğlan ve Kamil Erkeklik

Jung'a göre oyunbaz özel bir tiptir; hem insandan aşağı, hem insanüstüdür, hem canavarsı hem ilahidir, hem erkeksi özelliklere sahiptir hem de her an kadına dönüşkendir (1980: 472). Jung'a göre oyunbaz aynı zamanda bir iyileştiricidir de (1980: 457, 480). Bir terapist, bir doktor, yahut bir şaman gibi, karşısına çıkan hayatlara dönüştürücü ve iyileştirici biçimde dokunur. Oyunbaz akıllıdır, görüşü keskin, bakış açısı alışılmışın dışındadır. Kendini geleneksel değerlerle sınırlanmış hissetmez. Sürüden ayrılmaktan, tuhaf ve tekinsiz görünmekten imtina etmez. Farklılıktan çekinmeyen haliyle adeta bireyselliğin ve çoğulculuğun bir sembolüdür. Başarılidir, sempattır ve kendini düşünmekten hicap etmez. Dişil yanıyla yani animasıyla bağlantıdadır, dolayısıyla bilişsel elastikiyeti ve adaptasyon kabiliyeti yüksektir. Karanlık ve eril yanıyla yanı gölgesiyle de iletişindedir. Agresif sayılmaz ama kendini savunması gerekirse incitmekten de geri durmaz ve bu konuda beceriksiz de değildir. Kendine özgü bir adalet anlayışı vardır. Zalimlere, kibirlilere, aç gözlülere karşı affedici değildir ve ödeşmesi gerekirse silahlarını kullanacaktır. En büyük silahı ise oyunbazlıktır. Kavga etmektense kaçır, kendini ele vermektense palavralar uydurur, gerekirse çalar ve öldürür, fakat ancak şiddet ve materyalizmle karşılaştığında devreye girer bu yanları. Mizah da onun güç kaynaklarından biridir. Toplumsal önyargıları, aşağılamaları gülerek silkip atar üzerinden (Şimşek, 2017: 53). Chinen'in tabiriyle, "ısıran bir mizah" türüdür bu. Türlü negatif duyguyu, deneyimi şakaya çeviren ve "insanlığa dair abzürtlükleri" şahsı bir trajedi olarak görmek yerine gülünecek birşeye dönüştüren bir güçtür (1993: 72).

Keloğlan da, edebiyattaki oyunbazlar ailesinin bir ferdidir. İncil'deki Lusifer'dan başlayacak olursa, Oliver Twist'teki Fagin'e hatta Oyunbaz Dodger'a, Looney Tunes çizgi filmlerindeki Bugs Bunny'e, Ezop Masalları'ndaki Kurnaz Tilki'ye uzanan bir ailedir bu. Tümünün de silahları savunma ve dönüştürme amaçlıdır. Lusifer'in numaraları en eski ataerke ve katı ahlak anlayışına karşıdır. Fagin evet bir dilenci çetesinin lideridir ama 19. yüzyıl İngiliz kapitalizminin çarpıklıklarını yüzümüze vurmaktadır. Bugs Bunny açgözlü avcıya karşı kurar tüm tuzaklarını. Kurnaz Tilki'nin tahammül edemediği kibir ve akılsızlıktır.

En nihayet şunu da belirtmek gerekir ki, Keloğlan'ın kültürel de bir mesajı vardır bize. Pek çok analist, masalların içinden çıktıkları kültüre ait

bilgiler de sunduğunda hemfikirdir. Buna göre, Keloğlan şark kurnazlığı (Uçkun, 2018: 544, 556), saflık (Daşdemir, 2019), mizah (Şimşek, 2017: 53) ve adaletsizliğe isyan (Boratav, 1988: 218) gibi bazı Anadolu değerlerini yansıtmaktadır. Jungiyen perspektiften bakınca ise, hep birlikte “oyunbaz” arketipini oluşturan bu özelliklerin kültürleri aşan, evrensel özelliklere sahip olduğunu ve kolektif bilinçdışımızı yansıttığını söyleyebiliriz. Yani, Keloğlan yalnızca milli kültürü temsil etmez, daha evrensel bir mitolojik silsileyle de bağlantı içindedir (Harmancı, 2012: 80). O halde diyebiliriz ki Keloğlan, Anadolu’nun görünürdeki patriyarkal “üst kültür”üne rağmen, “kenar kültürlerinde” alternatif bir erkekliğin yüzyıllar öncesinde bile yaşamış olduğunu bize göstermekte ve bölge kültürü ile ilgili bazı varsayımları ve önyargıları çürütmektedir.² Edward Said’in meşhur *Oryantalizm* isimli eserinde dile getirdiği gibi Anadolu’yu da içeren Orta Doğu toprakları Batı literatürü tarafından oldukça özcü bir biçimde patriyarkal ve illiberal kültürel özelliklere sahip olarak tanımlanmış ve bu sebeple de sanki Batı kökenli genel-geçer teoriler tarafından analiz edilemeyecek denli farklı ya da istisnai bir vaka imiş gibi sunulmaktadır (Said, 1978). Batı literatüründeki Orta Doğu’ya yönelik bu özcü, oryantalist tutum daha sonra karşıt görüşlü eleştirel çalışmalar tarafından “Orta Doğu istisnacılığı” (*Middle East exceptionalism*) olarak da tanımlanmıştır (Hudson, 2001: 1). Keloğlan masalları bu eleştirel yaklaşımları destekleyici yönde kıymetli bir veri sunmakta, oryantalist varsayımları çürütmektedir.

Masal Analizleri

Bu bölümde işlenecek iki masal da Keloğlan’ın işe yaramaz kel bir oğlan olarak, evde yaşlı annesiyle yaşaması ile başlar. Kellik bir hadımlık halini sembolize ettiği gibi, evde yetişkin bir erkek olmaması, yoksulluk, bir baltaya sap olamamışlık gibi tüm özellikler masalın başında Keloğlan’ın, yahut onun sembolize ettiği eril ego’nun maskulineteden yoksunluğunu anlatır bize. Masal boyunca ne olacak da bu ego gelişecek ve eril olgunluğa erecektir? Birinci masal egonun bastırılmış dişil yanıyla, yani animasıyla entegrasyonunu ele alırken, ikinci masal egonun bastırılmış eril öğelerle, yani gölgesiyle yüzleşmesini ve bu gölge öğeleri süblime ederek bilincine katmasını inceleyecektir. Aşağıda sunulan masal özetleri, söz konusu masalların yıllar içerisinde, pek çok farklı sözlü veya yazılı kaynaktan, dinlenerek veya okunularak edinilen versiyonlarının yorumlanıp birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Bu kaynakların başında Alangu (2000)’nin *Keloğlan Masalları* çalışması gelmektedir.

Keloğlan ve Dev Anası:

Masal Özeti:

Masal, Keloğlan’ın tembel ve işe yaramaz hayatına bir gün son verme kararıyla göstermesi ve bu amaçla evden ayrılmasıyla başlar. Evden ayrılan

² Üst ve alt/kenar kültür kavramlarıyla ilgili olarak bk. (Williams, 1977: 121-122).

Keloğlan az gidip uz giderken bir gün bir güzel bahçe görür, dayanamaz girer. Bahçede ulu bir ağacın altında uyuyan bir dev anası vardır. Keloğlan padişahın dev anasının kellesine karşı vaadettiği dl anımsar. Fakat dev anası çok gcldr. Onu nasıl alt edecektir? Kafasında bir ışık yanar. Dev anasına yanaşıp memesine yapışır ve emmeye başlar. Dev anası birden hiddetle uyanır fakat Keloğlan'ın memesini emdiğini görünce ona birşey yapamaz, çünkü o artık süt oğlu olmuştur. Fakat dev anasının da bir planı vardır. "Evet gündüz süt oğlumunu ldremem, ama gece olunca onu yiyebilirim" der ve Keloğlan'ı gece yemek üzere oyalamaya çalışır. Ne var ki Keloğlan bu planı sezmiştir. Ne yapar eder uyumaz, dev anasından baklava ister, börek ister, gece boyu onu uğraştırır durur. En sonunda "Peki, uyurum, ama önce bana elekle çeşmeden su getir, onu içerim, ondan sonra uyurum" der. Dev anası Keloğlan'ın kaçmaması için onu belinden bir iple evin direğine bağlar, öyle gider. Fakat elekle su bir türlü taşınmaz ve Keloğlan bu sürede kaçmanın yolunu bulur. Dev anası nihayet oflaya pufloya geri geldiğinde Keloğlan'ın kaçtığını görür. Hiddetle onu kovalamaya başlar. Ardından dev anasının koştuğunu gören Keloğlan yolda karşısına çıkan hayvanlardan onu korumalarını ister. ne kurbağa çıkar karşısına. Kurbağa, "Sana yardım etmek isterim ama dev anasından korkarım der," Keloğlan'ı geri çevirir. Sonra kaplumbağa çıkar karşısına, ama o da aynısını der. Nihayet bir kirpiye rastlar Keloğlan. Kirpi, "Tamam seni saklayacağım" der ve dikenlerinin arasına saklar onu. Dev anası yetişir, kirpiye "Ver oğlanı!" der. Kirpi vermez. Bunun zerine dev anası kirpiyi, sırtında gizlediği Keloğlan'la birlikte yutar. Kirpi devin karnını dikenleriyle yarıp çıkar. Dev anası bir daha yutar onu. Kirpi tekrar çıkar. nc seferin sonunda dev anasının karnı delik deşik olmuştur, düşer ölür. Keloğlan kirpiye teşekkür eder, dev anasının kulaklarını keser, padişaha götürür, dl alır, annesine götürür. Birlikte varlık içinde yaşar, bir de Keloğlan'ı damat ederler, muratlarına ererler.

Analiz:

Bu masal egonun animayla yani içindeki dişiyle karşılaşmasını ele almaktadır. Keloğlan'ın hayat yolculuğunun ve erginlenmesinin başlaması için bir yandan olumsuz anne etkisinden kopması, annesiyle göbek bağını kesmesi ve artık "anasının oğlu" değil yetişkin bir erkek olması gerekmektedir. Fakat bir yandan da olumlu bir dişil enerjiden beslenmesi, kendini sevme, duygu ve ihtiyaçlarını anlama, çeşitli durumlara yaratıcı çözümler bulma gibi gclere ihtiyaç duymaktadır. Ona ihtiyaç duyduğu dişil desteği sağlayan fakat dış dünyaya karşmasına da engel olmayan olumlu dişil öğeleri bilince taşımayı ego nasıl öğrenebilir?

Jung'un ileri sürdüğü üzere, bastırılan tüm öğeler gibi, bastırılan dişil öğeler de egoyu ortansızca kontrol edecektir (Jung, 1980: 27). Egonun ihtiyaı dişil öğeleri bilince taşıyarak hem dişil enerjinin kontrolünden kurtulmak, hem de dişil enerjiyi kendi ihtiyaçları doğrultusunda ve kendi kontrolünde, kendi faydasına yönelik değerlendirmektir. Dişil gclerini

kullanabilen bir ego, kendi duygularını anlayan, onları kontrol edebilen bir egodur. Dişil güçleri bastırılmış bir ego ise görünürde duygularını bastırılmış ama öfke veya tutku gibi duygulara kapılan, bunlara karşı direnci olmayan bir tablo çizmektedir. Kariyerinde bir noktaya kadar başarılı olabilir ama katı bir mantıksal çerçeveye sıkışmıştır, zihinsel elastikiyeti, yaratıcılığı yoktur, toplum gözünde sahip olduğu pozisyonu korumak temel kaygısı olmuştur. Sıkıcı, bunaltıcı, kısıtlı ve kısıtlayıcı bir hayat sürer.

Keloğlan'ın önce kendi annesinden sonra dev anasından zorla kopuşu bize eril psişenin erginlenmesinde olumsuz, bastırıcı animadan ayrışmasının önemine işaret eder. Daha sonra karşılaştığı hayvanlarla yavaş yavaş olumlu ve kendi lehine çalışan bir dişil enerjinin psişede oluştuğunu görürüz. Kurbağa ve kaplumbağa dost enerjilerdir fakat henüz güçleri azdır. Kirpi ise hem dost hem de dev anasına dahi güç yetirecek kudrete sahip bir dişil enerjidir. Ego olumsuz dişil enerjiyi olumlu dişil enerjiyle ikame etmiştir. Üstelik annesi ve yeni evlendiği gelini de eklenir bu dost, dişil orduya. Ego artık olumlu bir anima gücüne sahiptir. Bu aşamadan sonra ise artık bazı eril silahlarını kutularından çıkarması ve onları kullanmayı öğrenmesi gerekecektir.

Keloğlan ve Köse Değirmenci

Masal Özeti:

Keloğlan'ın babası ölüm döşegindedir. Keloğlan'a son vasiyeti köselerle iş yapmamasıdır. Kısa süre sonra hayata gözlerini yumar. Keloğlan ve annesi çok üzülür, yas tutarlar. Ama gün gelir hayata devam etme zorunluluğu baş gösterir. Buğdayları vardır ve değirmende öğütülüp un yapılmaları gerekmektedir. Babası ölünce iş Keloğlan'a düşmüştür. Annesi Keloğlan'a buğday çuvallarını verir ve Keloğlan en yakın değirmene doğru yola çıkar. Kan ter içinde değirmene geldiğinde ise ne görsün? Değirmenin önünde çakır gözlü kısa boylu bir köse değirmenci. Babasının sözlerini hatırlar Keloğlan, değirmenciye buğday çuvallarını vermek istemez, bir bahane uydurup oradan ayrılır ve tepedeki diğer değirmene doğru yolunu kırar. Değirmenci ne olduğunu az çok sezer ve Keloğlan'a bir şaka yapmaya karar verir. Hızlıca Keloğlan'dan önce diğer değirmene gider, oradaki değirmenciyle anlaşır onun yerine geçer. Keloğlan oflaya pufloya nihayet ikinci değirmene vardığında karşısında aynı köse değirmenciyi görünce şaşkınlıktan ağzı açık kalır. "Sen aşağıdaydın, nereden çıktın?" diyecek olur. Değirmenci, "Yok aşağıdaki kardeşimdir. Ben bu değirmenin değirmenciyim, ver çuvallarını öğüteyim" der. Ama Keloğlan babasını sözlerini anımsar ve yorgun argın yönünü daha da yukarıdaki üçüncü değirmene kırar. Değirmenci kızmıştır ve Keloğlan'a bir ders vermek ister. Ondan önce üçüncü değirmene gider. Oradaki değirmenciyle anlaşır onun yerine geçer. Keloğlan nihayet yorgunluktan bayılacak halde tepedeki değirmene vardığında ne görsün? Aynı köse değirmenci orada. "Nasıl olur? Sen aşağı değirmendeydin" der. Değirmenci "Yanlışın var Keloğlan.

Aşağıdaki değirmenciler benim kardeşlerimdir. Ben bu değirmenin değirmencisiyim. Ver buğdayını öğüteyim,” der. Keloğlan yine çekinir, “Babam beni uyarıyordu, köselere güvenme demişti” diyecek olur. Değirmenci içinden hem kızar hem güler. “Naz etme Keloğlan, sen de yanbaşımda durursun, o zaman ben ne yapabilirim ki?” der. Keloğlan nihayet pes eder, çuvaları teslim eder.

Un öğütme işi uzun sürmektedir. Değirmenci Keloğlan’a der ki, “Karnımız açıldı. Gel benim unuma senin uğrandan katalım bir ekmek yapalım.” Keloğlan tereddüt eder ama değirmenci “Düşünecek ne var, sen kârdasın, bir ekmeğe ne kadar uğra gidecek” diye ısrar eder, ve nihayet Keloğlan tamam der. Ne de olsa ekmek uğradan çok un alacaktır, zarar edemem der. Fakat Keloğlan ne zaman uğra eklese değirmenci de su ekler, Keloğlan’ın harcı tutturmak için daha fazla uğra eklemesi gerekir. Sonunda Keloğlan karda mıyım zararda mıyım aklı iyice karışır. Bu arada harç da kocaman olur, pişmeye başlar. Değirmenci yeni bir öneriyle gelir, “Gel ekmek pişerken bir yalan yarışması yapalım, kimin yalanı daha büyük olursa ekmek onun olsun” der. Keloğlan kabul eder, başlarlar yalan atmaya. Değirmenci bu konuda iyidir, ilk yalanı o söyler. Uzun, tutturaklı palavralardır bunlar. Fakat Keloğlan’ın sırası geldiğinde görürüz ki Keloğlan da açıldıkça açılır. Baştaki çekingen, tutuk hali yalan atmaya başladıkça gider, değirmencinininkinden bile uçuk palavraları ardı ardına dizer. Sonunda keyfi yerine gelir, “Değirmenci bu yarışmayı ben kazandım, ver ekmeği unumu gidiyorum” der. Değirmenci der ki, “tamam ama çok açım bana da bir dilim var, yarın borcumu veririm.” Keloğlan kabul eder ve ayrılır. Fakat ertesi gün değirmencinin sesi soluğu çıkmaz. Keloğlan sinirlenir ve değirmencinin evine gider. Değirmenci Keloğlan’ın geldiğini görünce karısına işaret eder, kapıyı karısı açar. Karısı, “Değirmenci öldü Keloğlan” der. Keloğlan bu işe pek inanmaz, peşini de bırakmak istemez. Gider imamı çağırır, köye haber verir, “Değirmenci ölmüş, cenazesini kaldıralım” der. İmam gelir, cenaze töreni başlatılır. Mecburen değirmenci ölü taklidi yapar, tabutta sesini çıkarmaz. Fakat için için de Keloğlan’a işi uzattığı için kızar. Tören biter, tabut gömülür, ama Keloğlan yine de oradan ayrılmaz, bir ağaca çıkar, değirmencinin tabuttan çıkmasını beklemeye başlar. Tam o sırada beklenmedik birşey olur. Mezarlığa bir haydut çetesi gelir. Pek çok ganimetleri vardır ve bölüşmeye çalışmaktadırlar. Fakat aralarında anlaşmazlık olur, kimin ne kadar çok alacağını kararlaştıramazlar. Sonunda biri bir fikir atar: “Yeni gömülmüş bir mezar bulup açalım. Cesedin üstünde kılıçlarımızı yarıştıralım. Kimin kılıcı keskinse büyük payı o alsın” der. Haydutlar bunu kabul eder ve değirmencinin yeni gömülmüş mezarını bozar, tabutunu açarlar. Bir de bakarlar ki mavi mavi gözleriyle değirmenci fıldır fıldır bakmakta. Haydutlar şaşalar, korkar ne yapacaklarını bilemez. Değirmenci hayalet numarasına yatar ve birazdan diğer hayalet ve cinlerin de geleceğini söyler. Tam bu sırada ağacın tepesinden Keloğlan “Geliyoruz, geliyoruz!” diye haykırır.

Bunu da duyunca haydutlar arkalarına bile bakmadan koşa koşa kaçar, tüm ganimetlerini de arkada bırakırlar. Değirmenci ve Keloğlan duruma çok güler, ganimetleri paylaşır ve bundan böyle çok yakın dost olurlar. Fakat birbirlerine şaka yapmaktan da asla vaz geçmezler.

Analiz:

Bu uzun masalın ilk bölümünde Keloğlan'ın babasının ölümü ve vasiyetinin çiğnenmesiyle geleneksel patriyarkal erkeklığe gelen ilk darbeyi görürüz. Köselere karşı onu uyaran babasının sözlerinde hem dişil hem gölge öğeleri görebiliriz. Değirmencinin köseliği onun geleneksel maskuliniteye sahip olmadığını açık sembolüdür. Mavi gözleri de cabasıdır. Fakat köse değirmenciyle karşılaşması Keloğlan'ın hayatında bir dönüm noktası oluşturacaktır. Babanın temsil ettiği geleneksel erkeklik yerine köse değirmencinin temsil ettiği kamil erkeklik Keloğlan'a rehber olacaktır.

Köse değirmenci tam bir oyunbazdır. Bir yandan dişil tarafıyla bağlantı içindedir ki mavi gözlü, kısa boylu ve köse oluşu bunun sinyallerini verir bize. Değirmenci gölgesiyle de iç içedir. Oyunlar tuzaklar kurmaktan çekinmez, şiddet ve öfke dürtülerini de bastırmaz. Ama bu oyun ve tuzakların da, öfke ve şiddetinin de bir makul sebebi ve amacı vardır. Katı, geleneksel kalıpları kırmak veya düşmanca yaklaşımları püskürtmektir hedefi.

Köse değirmenci bir terapistin bir danışana müdahalesi gibi müdahale eder Keloğlan'ın duygu dünyasına ve hayatına. Masal boyu onun Keloğlan'ı dönüştürücü etkisini izleriz. Keloğlan'ı önce sarsışını, onu kalıplaşmış katı düşünce biçimlerinden koparışını ve sonra onun yerine esnek, kıvrak, yaratıcı, spontan ve mizah dolu bir aklın yerleşmesine rehberlik edişini izleriz.

Keloğlan önce bu müdahaleye direnir. Nitekim değirmenciyle karşılaştığında ilk tepkisi kaçmaktır. Fakat bilinçdışı güçlerden kaçmak pek de o kadar kolay değildir. Üstelik onlardan kaçtıkça düşmanlaşırlar bize. Nitekim egoyu geliştirene, dönüştürene kadar bitmez bilinçdışının bilince sızma mücadelesi. Ne zaman ki ego bu öğelerle yüzleşir o zaman hem etkileri sönmeye başlar hem de düşmanlıktan dostluğa geçerler ve ellerindeki silahları egoya değil, dışarıya çevirirler.

Masalın sonunda Keloğlan ne saf ne de savunmasızdır. Kıvrak bir zekası, düşmanlarının tuzaklardan sıyrılabilen hatta kendi tuzaklar kurabilecek mahareti, haklı öfkeyi bastırmayan ve düşman öğelere karşı gerekiyorsa şiddetle direnç göstermekten çekinmeyen bir Keloğlan'dır bu. Ve en önemlisi hayata gülen, başına gelen gariplikleri, olumsuzlukları mizahla göğüsleyen bir Keloğlan'dır. Toplum baskısından azade, agresif olmayan ama hakkını da yedirmeyen, duygularıyla bağlantı içinde, ama duyguların esiri de olmayan, olgun, ergin bir maskulinedir artık gördüğümüz.

Sonuç

Keloğlan masallarının Jungiyen analizi bu masalların bazı gizli mesajlarını ortaya çıkarmaktadır. Buna göre, Keloğlan masalları bize eril egonun kemale erme sürecini anlatmaktadır. Masalın başında kel, yoksul, işe yaramaz, saf ve hâlâ annesinin dizinin dibinde yaşayan bir oğlan olan Keloğlan'ın masal boyunca geçtiği aşamalar sonucu gelişip erginlendiği ve masal sonunda kamil bir erkek olduğu görülmektedir. Geleneksel, ataerkil toplumun yücelttiği bir erkeklik modeli değildir bu elde edilen. Keloğlan'ın masalların sonunda tipik olarak temsil ettiği oyunbaz arketipi bize alternatif bir kamil erkeklik modeli sunmaktadır. Oyunbaz, ne kahraman, ne savaşçı, ne yiğit, ne de maddi güce sahibidir. Ama kıvrak ve esnek bir zekası, güçlü sezgileri, türlü dümen ve numaraları ve hayatın getirdiği acı verici durumlara karşı kullandığı bir mizah kalkanı vardır. Oyunbaz saldırgan değildir, fakat kendini savunması gerektiğinde tereddüt etmez. Geleneksel erkeklik iddiası taşımadığı için bu yönde kaygıları, kaybetme korkusu, yahut performans baskısı yoktur. Oyunbaz, hem karanlık yanılla hem dişil yanılla temastadır ve bunların getirdiği güçleri maharetle kullanabilmektedir. Özetle oyunbaz, geleneksel erkekliğe gülüp geçen sağlam bir feminist, kemale ermiş bir eril karakterdir.

Keloğlan masallarının bir de kültürel mesajı vardır. Bu masallar, ataerkil değerlerin hüküm sürdüğü bir coğrafya olarak bilinen Anadolu'da yüzyıllar öncesinde dahi geleneksel erkekliğe eleştirel yaklaşan bir alt kültürün mevcut olduğunu bize göstermektedir. Bu ise, Anadolu coğrafyası ile ilgili oryantalist varsayımları çürütmektedir.

KAYNAKÇA

- Alangu, T. (2000). *Keloğlan masalları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Boratav, P. N. (1988). *Halk hikâyeleri ve halk hikâyeciliği*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Chinen, A. B. (1993). *Beyond the hero: Classic stories of men in search of soul*. Philadelphia: Xlibris.
- Daşdemir, C. (2019). Erler karısına koca olmaya giden Keloğlan. *MotifAkademi Halk Bilimi Dergisi*, 12 (28), 991-1000.
- Freud, S. (2022). *Yaşamım ve psikanaliz*. Ankara: Say Yayınları.
- Freud, S. (2010). *Interpretation of dreams: The complete and definitive text*. New York: Basic Books.
- Harmancı, M. (2012). Keloğlan'ın mitik aynadaki görüntüsü. *Milli Folklor* 24 (94), 72-80.
- Hudson, M. (2001). The middle east. *Political Science and Politics*, 34 (4), 801-804.
- Jung, C. G. (2001). *Dört arketip*. (Çev.: Z. A. Yılmaz), İstanbul: Metis Yayınları.
- Jung, C. G. (1980). *Collected works of Carl Jung part I: Archetypes and collective unconscious*. (ed.: G. Adler-R.F.C. Hull), Princeton, N.J.: Princeton University Press.

- Lerner, G.. (1986). *The creation of patriarchy*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Moore, R.- Gilette, D.. (1992). *King, warrior, magician, lover: Rediscovering the archetypes of the mature masculine*. Harper: San Fransico.
- Ölçer Özünel, E. (2005). Kel Ata'dan Keloğlan'a "hilebaz" dönüşüm. *Milli Folklor*, 17(67), 47-52.
- Said, E. (1978). *Orientalism*. New York: Pantheon Books.
- Şimşek, E. (2017). Türk masallarının millî tipi: Keloğlan. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 11, 41-57.
- Uçkun, R. (2018). Keloğlan tipinin Gagauz masallarındaki yansımaları. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18(2), 543-569.
- Williams, R. (1977). *Marxism and literature*. Oxford & New York: Oxford University Press.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / *The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":*

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Makale konusu ve kapsamı etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir. / *The subject and scope of the article do not require an ethics committee approval.*

Finansman/Funding: Bu çalışma için Işık Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri 21A301 desteği alınmıştır. / *Işık University Scientific Research Projects 21A301 support was received for this study.*

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*

Destek ve Teşekkür / Support and Acknowledgment: Ayşe Nur Laykin ile Motif Akademik Halkbilimi Dergisi hakemlerine katkılarından dolayı teşekkür ederim. / *I would like to thank Ayşe Nur Laykin and the referees of Journal of Motif Academy Folklore for their contributions.*

Yazarın Notu / Author's Note: Makalede işlenen bazı temalar 5. Uluslararası Dede Korkut Konferansında yapılan "Keloğlan Hikayeleri Bize Eril Kaygılar ve Kamil Maskülinite Hakkında Neler Söylüyor" başlıklı konuşmada ele alınmıştır. / *Some of the themes covered in the article were discussed in the speech titled "What Keloğlan Stories Tell Us About Masculine Concerns and Mature Masculinity" held at the 5th International Dede Korkut Conference.*